

Marek HollyBieszczadzki Park Narodowy, Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny
38–700 Ustrzyki Dolne, ul. Belska 7
marekholly@wp.pl

Received: 3.04.2010

Reviewed: 24.06.2010

NOWE DLA BIESZCZADZKIEGO PARKU NARODOWEGO ORAZ RZADKO SPOTYKANE GATUNKI CHRZĄSZCZY COLEOPTERA STWIERDZONE W 2009 ROKU

The new and rare species of beetles *Coleoptera* recorded in the Bieszczady National Park in 2009

Abstract: The most interesting finding is *Pyrochroa serraticornis* recorded for the first time in the Bieszczady Mts. Only 1 individual was observed on shrubs in Wołosatka stream valley on the 27th of May 2009. The new site of the rare *Brachyleptura tesserula* (Charp.) longhorn beetle was found within the area of Wołosaty stream valley in July 2009. Three individuals of this species have been found on herbal plants along the tourist path leading from Caryńska Mt. to Ustrzyki Górne. There was also interesting record of another longhorn representative *Aegomorphus clavipes* which has been found in timber yard with aspen, willow and spruce wood piles close to Wołosate village.

Key words: Bieszczady National Park, insects, rare species, beetles.

Chrząszcze *Coleoptera* to stosunkowo dobrze poznany w BdPN rząd owadów uskrzydłonych – stan poznania tej grupy ocenia się obecnie na ponad 33% fauny Polski (Pawłowski i in. 2000). Jednakże uzyskane w ciągu kilku ostatnich lat i opublikowane wyniki (Holly 2002; 2006; 2007) wskazują, że wiedza na ten temat może i powinna być systematycznie uzupełniana. Wiele nowych informacji pozyskuje się dzięki pracom monitoringowym obejmującym dość szerokie spektrum siedliskowe w możliwie długim czasie, przy podjęciu urozmaiconych metod pozyskiwania materiału badawczego. Oczywiście podstawowym elementem metodyki jest najprostsza metoda wyszukiwania owadów „na upatrzonego”, pozwalająca niejednokrotnie wybiórczo wskazać rzadko obserwowane gatunki nie wykazywane z wielu względów innymi metodami. Dzięki aktywnemu wyszukiwaniu z uwzględnieniem odpowiednich warunków siedliskowych w roku 2009 wykazano dwa ciekawe i rzadkie gatunki chrząszczy: chrząszcz rogatek *Aegomorphus clavipes* Schrank, 1781 z rodziny kózkowatych *Cerambycidae* oraz ogniczek *Pyrochroa serraticornis* Scopoli, 1763 należący do rodziny *Pyrochroidae*. Zarówno

ogniczek jak i rogatek związane są w swym rozwoju z drewnem, jednakże imagines obu tych gatunków można spotkać w zupełnie różnych siedliskach.

Dnia 27 maja 2009 roku, w ciepłe słoneczne przedpołudnie, wykazano jednego osobnika *Pyrochroa serraticornis* na roślinności krzewiastej, na terenie leśnictwa Ustrzyki Górne, w strefie łągu doliny Wołosatki. Chrząszcze z rodzaju *Pyrochroa* podobnie jak ich larwy są drapieżnikami. Gatunek *Pyrochroa serraticornis* preferuje najprawdopodobniej łągi w otoczeniu rzek i potoków, na co wskazują również obserwacje autora poczynione w 2009 roku nad Sanem w okolicach Sannoka (Holly dane niepubl.). *P. serraticornis* jest chrząszczem rzadko spotykanym, zasiedlającym głównie tereny nizinne oraz niższe położenia górskie. W Polsce dotychczas gatunek ten notowano sporadycznie i pojedynczo na rozproszonych stanowiskach w dziewięciu krainach zoogeograficznych. W południowo-wschodniej części kraju wykazano go jedynie z Niziny Sandomierskiej (okolice Rzeszowa) oraz Beskidu Wschodniego (okolice Przemyśla) (Burakowski i in. 1987). W Bieszczadach owad ten nie był dotychczas notowany, brak o nim informacji w najnowszej literaturze dotyczącej koleopterofauny Bieszczadów, w Monografiach Bieszczadzkich (Pawłowski i in. 2000) oraz nie był wykazany w trakcie prowadzonych tu w latach 90. XX w. prac terenowych (Borowiec i Kania 1996 b; Kubisz i in. 1998). Pojedyncze stwierdzenie *P. serraticornis* w obrębie doliny Wołosatki jest więc pierwszym odnotowanym stanowiskiem gatunku w Bieszczadach i BdPN.

Dnia 4.08.2009 roku na terenie BdPN (dolina Wołosatki przed osadą Wołosate) wykazano obecność gatunku *Aegomorphus clavipes*, na podstawie dwóch osobników zebranych w trakcie penetracji stosów drewna liściatego (olcha, osika, wierzba) zlokalizowanych na łąkach. Ubarwione kryptycznie chrząszcze rogatka są bardzo trudne do zaobserwowania gdy siedzą nieruchomo na korze drzew. Zwykle największe prawdopodobieństwo ich stwierdzenia istnieje właśnie na składach drewna z udziałem drzew liściastych, gdyż materiałem lęgowym larw tego gatunku są: brzoza, buk, dąb, grab, leszczyna, lipa, olcha, orzech, wiąz i wierzba oraz niektóre drzewa owocowe – jabłoń i wiśnia (Dominik i Starzyk 1989). Imagines odżywiają się liśćmi, sokami i łykiem młodych pędów drzew w trakcie żeru uzupełniającego. Jest to gatunek występujący głównie w górach i na pogórzach. Z Bieszczadów chrząszcz ten był notowany w połowie XIX wieku przez Nowickiego 1858, a w latach 60. XX w. podano go z czterech stanowisk: Dolina Rabego pod Baligrodem, Jabłonki, Łubne, Wetlina (Śliwiński i Lessaer 1970). Wszystkie wymienione lokalizacje leżą na zachód od Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Warto również zaznaczyć, że rogatka należy do rzadko obserwowanych chrząszczy, a jego stwierdzenia w latach 60. XX w. były niewątpliwie związane z intensywną eksploatacją drzewostanów i obecnością licznych składowisk drewna.

Ponadto 21 lipca 2009 r. wykazano obecność zmorsznika żółto-czarnego *Brachyleptura tesserula* Charpentier, 1825 na nowym stanowisku w BdPN, zlokalizowanym w dolinie potoku Wołosaty, przy szlaku wiodącym z Ustrzyk Górnych

na połoninę Caryńską. Na omawianym stanowisku stwierdzono obecność trzech osobników tego gatunku żerujących na kwiatostanach wiązówki błotnej *Filipendula ulmaria*. W BdPN jest to już trzecie stanowisko wykazane w ciągu 5 lat obserwacji. Coraz częstsze stwierdzenia tego owada w parku (Holly 2006; 2007) na nowych stanowiskach oddalonych co najmniej o 3–5 km (Wołosate, Przeł. Wyżna, Ustrzyki Górne) sugerują, że gatunek ten przechodzi rozwój w bezpośrednim otoczeniu miejsc, w których znajdują się chrząszcze. Coraz liczniejsze ostatnio obserwacje *B. tesserula* w Bieszczadzkim Parku Narodowym oraz wcześniejsze stwierdzenia poza terenem Parku (Woźniak 2001; Ziarko 2001) jak również ilości obserwowanych osobników mogą sugerować, że na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat zaistniały nie znane nam obecnie lokalnie sprzyjające warunki siedliskowe dla tego owada, którego biologia i rozwój nie są jeszcze w warunkach Polski ostаточно opracowane.

Literatura

- Burakowski B., Mroczkowski M., Stefańska J. 1987. Chrząszcze – *Coleoptera, Cucujoidea*. Katalog Fauny Polski, PWN, Warszawa, 23, 14: 3–122.
- Borowiec L., Kania J. 1996 b. Chrząszcze (*Coleoptera*) nowe i rzadkie w faunie Bieszczadów. Wiad. ent. 14: 153–158 [Beetles(*Coleoptera*) new and rare for the Bieszczady Mts.]
- Dominik J., Starzyk J. R. 1989. Owady niszczące drewno. PWRiL, Warszawa 1989, wydanie II, uzupełnione.
- Holly M. 2002. Nowe dla fauny BdPN i rzadko spotykane gatunki chrząszczy. Roczniki Bieszczadzkie 10: 333–342.
- Holly M. 2006. Zmorsznik czarno-żółty *Brachyleptura tesserula* (Charpentier 1825) rzadki gatunek z rodziny kózkowatych *Cerambycidae* – nowe stanowisko w Bieszczadach Zachodnich. Roczniki Bieszczadzkie 14: 307–309.
- Holly M. 2007. Nowe stanowiska rzadkich gatunków chrząszczy na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego oraz w Bieszczadach Zachodnich. Roczniki Bieszczadzkie 15: 243–251.
- Kubisz D., Szwalko P., Wojas T. 1998. Materials to the fauna of Coleoptera of the Western Bieszczady Mts. (Polish Eastern Carpathians). Roczn. Muz. Górn. (Przyr.) 15: 5–15.
- Nowicki M. 1858. Coleopterologisches über Ostgalizien. Jaures – Bericht d.k.k. Ober-Gymn.zu Sambor f. d. Schuljahr 1858, Wien, 24 ss.
- Pawłowski J., Petryszak B., Kubisz D., Szwalko P. 2000. Chrząszcze *Coleoptera* Bieszczadów Zachodnich. Monografie Bieszczadzkie 8.
- Śliwiński Z., Lessaer M. 1970. Materiały do poznania kózek Polski (*Coleoptera, Cerambycidae*) ze szczególnym uwzględnieniem Bieszczadów Zachodnich. Rocznik Muzeum Górn.śląskiego w Bytomiu. Przyroda 5: 77–128.
- Woźniak A. 2001. Chrząszcze bieszczadzskich kwiatów <http://www.bocian.org.pl/biuletyn/2001/b2a32.php>
- Ziarko Sz. 2001. *Paracorymbia tesserula* (Charp., 1825) – scanography by Szczepan Ziarko. <http://www.zin.ru/ANIMALIA/COLEOPTERA/eng/index.htm>